

FOLKETINGET

Europaudvalget

Til: Udvalgets medlemmer

Dato: 29. oktober 2019

Foreløbigt referat fra Europaudvalgets møde 11/10-19 - udenrigsanliggender

Til brug for Europaudvalgets møde fredag den 1. november 2019 omdeles hermed foreløbigt referat fra mødet i Europaudvalget den 11. oktober 2019 vedrørende Rådsmøde nr. 3720 (udenrigsanliggender) den 14. oktober 2019.

Med venlig hilsen
Maria Bøtker,
Udvalgsassistent

Punkt 9. Rådsmøde nr. 3720 (udenrigsanliggender) den 14. oktober 2019

EUU alm. del (19) – bilag 31 (kommenteret dagsorden)

Udenrigsministeren oplyste, at alle punkter var til orientering.

1. Afghanistan

– *Politisk drøftelse*

Rådsmøde 3720 – bilag 1 (samlenotat side 2)

EUU alm. del (18) – bilag 633 (udvalgsmødereferat side 1065, senest forelagt 3/4-19)

Udenrigsministeren: Der forventes en bred drøftelse af situationen i landet og EU's tilgang i lyset af det nylige afghanske præsidentvalg og udviklingen i forhandlingerne mellem USA og Taliban.

Det er endnu for tidligt at vurdere præsidentvalget i Afghanistan i sin helhed. Valgdagen for knap 2 uger siden forløb fredeligere end frygtet, men meget tyder også på, at valgdeltagelsen var lavere end ved tidligere valg. Som ventet har der været tidlige anklager om valgsvindel. Med til billedet hører dog også, at man med indførelsen af et biometrisk system har gjort muligheden for valgsvindel sværere at udføre og lettere at opdage.

Det centrale er nu, at den efterfølgende proces værner om valgets integritet og legitimitet. Derfor har EU også klart opfordret til, at de afghanske valginstitutioner forvalter deres ansvar på upartisk, effektiv og transparent vis.

Den afghanske valgkommission ventes at fremlægge et foreløbigt valgresultat den 19. oktober. Valgkommission har således understreget, at alle udmeldinger om valgresultatet på nuværende tidspunkt er præmature.

Siden USA i starten af september med kort varsel aflyste mødet på Camp David med repræsentanter fra Taliban, er fredsforhandlingerne endnu ikke kommet tilbage på sporet. Fra EU's side har vi hidtil bakket op om forhandlingerne, og på rådsmødet vil jeg opfordre til, at EU arbejder for, at forhandlingerne genoptages. Her er det vigtigt, at dialogen mellem USA og Taliban bidrager til at sætte skub i de intraafghanske forhandlinger. En bæredygtig politisk løsning kræver en inkluderende proces med klart afghansk ejerskab.

På rådsmødet vil jeg desuden understrege, at EU – som en af de største donorer til Afghanistan – både skal hjælpe og presse den kommende afghanske præsident til at levere på bl.a. reformdagsordenen, korruptions-bekæmpelse, respekt for menneskerettigheder, sikre tilbagetagelser etc. Jeg forventer bred EU-opbakning hertil på rådsmødet.

Endelig vil jeg også presse på for, at EU arbejder for en mere aktiv udmøntning af EU's fempunktsplan for at fremme en bæredygtig politisk løsning på konflikten i Afghanistan.

2. Ukraine

– *Politisk drøftelse*

Rådsmøde 3720 – bilag 1 (samlenotat side 4)

EEU alm. del (18) – bilag 503 (udvalgsmødereferat side 791, senest forelagt 8/2-19)

Udenrigsministeren: Drøftelsen er en god anledning til at tage bestik af udviklingen i landet og cementere EU-enigheden om EU's støtte til Ukraine. Endelig er drøftelsen en mulighed for kort at koordinere EU-landenes budskaber, før Ukraines udenrigsminister, Vadim Prijstajko, er gæst ved frokostdrøftelsen på rådsmødet.

Ukrainedrøftelsen kommer på det helt rette tidspunkt. Den seneste tid har givet anledning til en forsigtig optimisme i forhandlingerne om en politisk løsning på konflikten i Østukraine: først med den vigtige fangeudveksling mellem Rusland og Ukraine den 7. september og siden med præsident Zelenskys meddelelse den 1. oktober om fremskridt i forhandlingerne med Rusland om en køreplan for gennemførelse af Minskaftalen om en politisk løsning på konflikten. Det er en udvikling, jeg hilser velkommen. Og jeg vil på rådsmødet udtrykke fuld støtte til den fransk-tyske diplomatiske indsats for at fremme en politisk løsning.

Drøftelsen ventes også at fokusere på Ukraines reformspor. Den nye ukrainske regering har med præsident Zelensky i spidsen fremlagt et ambitiøst reformprogram. Der er på kort tid blevet vedtaget en række vigtige love, herunder ophævelsen af immunitet for parlamentsmedlemmer.

Det er en positiv udvikling, som Danmark bakker op om. Vi skal sikre, at lovene og løfterne følges op af handling. For selv om Ukraine har gjort imponerende fremskridt siden 2014, står Ukraine stadig over for store udfordringer med bl.a. korruption. Derfor vil jeg på rådsmødet

også opfordre til, at EU fastholder sin store reformstøtte til Ukraine – og skubber på for, at reformindsatsen fastholdes.

Et reformeret, stabilt og velstående Ukraine er landets bedste modsvar til russisk aggression, og det er til gavn for stabiliteten på hele det europæiske kontinent. Det vil jeg også understrege under frokostdrøftelsen med den ukrainske udenrigsminister.

3. Syrien

– Statusdrøftelse

Rådsmøde 3720 – bilag 2 (supplerende samlenotat side 2)

Udenrigsministeren: På rådsmødet vil der være en drøftelse af seneste udvikling i Syrien med fokus på den nordøstlige del af landet.

Den 9. oktober indledte Tyrkiet militære operationer i det nordøstlige Syrien. Det forlyder, at de allerede har medført civile tab. Dertil risikerer den at skabe nye flygtningestrømme og svække indsatsen mod ISIL.

Jeg indkaldte derfor Tyrkiets ambassadør til et møde i Udenrigsministeriet i går, hvor det blev gjort klart, at Danmark fordømmer offensiven, og at Tyrkiet skal stoppe deres militære operationer. Vi har tidligere bragt emnet op over for Tyrkiet på et uformelt rådsmøde i NATO og via Danmarks ambassade i Ankara.

Vi anerkender Tyrkiets legitime sikkerhedsinteresser i Syrien, herunder sikkerheden ved deres egen grænse. Men det ændrer ikke på, at den militære operation bringer civile i fare og underminerer den internationale koalitions indsats mod ISIL, som er afhængig af samarbejde med lokale partnere.

Det gælder især De Syriske Demokratiske Styrker (SDF), som er domineret af kurdiske enheder.

SDF må nu desværre antages at rette fokus væk fra bekæmpelsen af ISIL og mod den tyrkiske offensiv.

Den 9. oktober udsendte EU en fælles udtalelse, som bl.a. opfordrer Tyrkiet til at standse deres militære operation. Det var noget, vi aktivt skubbede på for fra dansk side. Og det er også i det lys, at rådsmødet i næste uge vil være centralt for at sikre, at vi i EU-kredsen fastholder et fælles pres på Tyrkiet og drøfter, hvilke konkrete handlemuligheder vi har. Hvad end vi gør, er det et vigtigt pejlemærke, at vi skal gøre det i fællesskab. Det er forudsætningen for, at vi kan rette et kraftigt fælles

pres på Tyrkiet. Det hjælper intet, hvis EU fremstår splittet. Når handelsmuligheder overvejes, er det også vigtigt at holde sig for øje, at Tyrkiet er et vigtigt NATO-medlem, og at EU har et nært samarbejde med landet på en række områder, ikke mindst på migrationsdagsordenen, hvor Tyrkiet huser omkring 4 millioner flygtninge og asylansøgere.

Lad mig herefter knytte et par ord til eksport af våben og dual use-produkter til Tyrkiet. Det er Rigspolitiet og Erhvervsstyrelsen, der har ressource på udstedelse af tilladelser til eksport af henholdsvis våben og dual use-produkter, men Udenrigsministeriet inddrages i særlige sager. Jeg kan oplyse, at Udenrigsministeriet – på min foranledning – i løbet af det sidste hektiske døgn har afklaret situationen i forhold til dansk eksport af våben og dual use-produkter til Tyrkiet. Det er afgørende for mig som udenrigsminister, at vi gør det krystalklart for den tyrkiske regering, at vi fordømmer deres kamphandlinger i det nordøstlige Syrien både i ord og i handling. Derfor er det også vigtigt, at de handlinger, vi skrider til, foregår på et belyst grundlag, så de ikke blot bliver tomme slag i luften.

Jeg vil først gøre det klart, at Danmark i forvejen har en meget restriktiv tilgang. Siden operationerne i Afrin i foråret 2018 har Udenrigsministeriet ikke godkendt eksport af våben eller dual use-produkter, hvis det blev vurderet, at de kunne anvendes i Syrien. Denne restriktive linje vil blive fastholdt. Det er klart, at vi i lyset af sagens alvor må vurdere alle optioner. Det inkluderer også et stop for godkendelse af eventuelle nye anmodninger om våbeneksport til Tyrkiet.

Regeringen vil desuden arbejde for, at vi på EU-plan får en fælles og mere restriktiv eksportkontrollinje over for Tyrkiet. Jeg vil benytte FAC-mødet på mandag til at drøfte mulighederne for dette med mine kolleger. Der er ingen tvivl om, at vi står stærkest, når der er fælles fodslag i EU-kredsen.

Den tyrkiske operation risikerer derudover at underminere den FN-ledede politiske proces, som også er på dagsordenen på rådsmødet på mandag. FN's særlige udsending til Syrien, Geir Pedersen, deltager i rådsmødet for at opdatere EU-landene, herunder om den forfatningskomité, som FN's generalsekretær, António Guterres, annoncerede under FN's Generalforsamling i september. Komiteen skal efter planen mødes for første gang den 30. oktober og anses som en central del i bestræbelserne på at skabe en mere inklusiv politisk proces. Det er bestemt en positiv nyhed, at de syriske parter er nået til enighed om komiteen, men der er dog også god grund til at have betydelig skepsis over for regimets reelle hensigter med komiteen. Dels er aftalen om forfatningskomiteen kun et første – meget indledende – skridt, dels

tyder regimets fremfærd i det nordvestlige Syrien på, at de tror, der findes en militær løsning på konflikten. Vi afventer nu, at komiteen begynder sit arbejde, og om regimet her viser nogen tegn på reel kompromisvillighed. Men det er klart, at den tyrkiske operation giver alle parter en mulighed for igen at forhale processen.

Rasmus Nordqvist mente, at der var brug for en mere tydelig EU-linje over for Tyrkiet – særlig oven på præsident Erdogans tale dagen før, hvor det kom til at stå klart, at EU-Tyrkiet-flygtningeaftalen er i spil. Han kunne forstå, at EU godt kunne handle i forbindelse med Tyrkiet-Cypern-situationen, men her nøjedes EU med at tale om en restriktiv eksportkontrollinje. Hvilke redskaber havde EU ellers i værktøjskassen til brug i den aktuelle situation i Syrien?

Søren Søndergaard henviste til samlenotatet: "Regeringen anerkender Tyrkiets legitime sikkerhedsinteresser, herunder ved grænsen til Syrien, men håndteringen heraf bør være proportionel og tilbageholden." Det var vist skrevet, før det tyrkiske angreb startede, men ministeren havde også gentaget det efter. Hvad betød det? Var det sikkerhedsmæssige aspekt meningsløst på linje med, at Danmark har sikkerhedsmæssige interesser ved grænserne til Sverige eller Tyskland? Var udenrigsministeren bekendt med – og var det bekræftet af amerikanerne, for det var dem, der havde kontrolleret grænsen – at der var sket angreb fra de kurdiske områder i Nordsyrien ind i Tyrkiet forud det tyrkiske angreb? Kunne man i øvrigt forestille sig, at der ikke var blevet indkaldt til et ekstraordinært udenrigsministtermøde eller DER-møde, hvis Rusland havde angrebet Ukraine? Nej, vel? Hvorfor var man ikke mødtes i EU-regi? Alvorlige foranstaltninger mod Tyrkiet kunne vel tidligst blive vedtaget på det kommende DER-møde eller måske på udenrigsministtermødet? Under alle omstændigheder ville det være længe siden, at den alvorlige situation opstod. Ministeren sagde, at EU ville foreslå en restriktiv politik for våbeneksport til Tyrkiet, men tog man ikke også alle de aftaler, hvor EU præmierer Tyrkiet, i betragtning? Det kunne være optagelsesforhandlinger, toldunionsaftalen og Ankaraaftalen. Eller ville man lade det gode forhold til Tyrkiet fortsætte uanfægtet, bortset fra at tyrkere nu ikke ville få nye våben eller ny ammunition til at gennemføre deres angreb?

Ulla Tørnæs påpegede det specielle i at tale om sanktioner mod et NATO-land, men ikke desto mindre ville det være fornuftigt af et samlet EU at stoppe våbeneksporten til Tyrkiet. Kunne ministeren i øvrigt sige noget om fremmedkrigere? Var det korrekt forstået, at man planlagde at oprette en slags international domstol i regionen? Hun opfordrede desuden regeringen til at se nærmere på den humanitære støtte til

regionen – herunder at overveje at øge den og anlægge et mere langsigtet perspektiv på, hvordan man bruger de humanitære midler.

Udenrigsministeren havde på vegne af regeringen i klare vendinger advaret Tyrkiet om at indlede den militære operation i Syrien og derefter også opfordret til at indstille de indledte kamphandlinger. De medvirkede til større lidelse for den i forvejen hårdt prøvede civilbefolkning; de svækkede kampen mod ISIL's terrorregime og kom til at kompromittere den politiske proces, som man ellers kunne håbe, at nedsættelsen forfatningskomiteen ville medføre. Alle i lokalet kunne være enige om, at der kun er politiske løsninger på problemerne i Syrien – ikke militære. Kommissionsformanden havde også opfordret til, at kamphandlingerne blev indstillet, og selv mente ministeren, at man skulle gøre brug af udenrigsrådsmødet til at tale med store bogstaver om det uacceptable i Tyrkiets adfærd.

Om hvorvidt der var sikkerhedsinteresser på spil, sagde ministeren, at op mod 4 millioner flygtninge og internt fordrevne fra Syrien, der huses i Tyrkiet, kunne skabe nogle udfordringer. Ministeren kunne ikke på et åbent møde give Søren Søndergaard eksempler på operationer i Tyrkiet, PKK-angreb eller lign. Man anerkendte, at Tyrkiet havde legitime sikkerhedsinteresser, men det betød selvfølgelig ikke, at det var i orden at gå ind i Syrien.

Ministeren mente ikke, at det var på sin plads at sammenligne med Cypren-Tyrkiet-problematikken. Tyrkiet foretog boringer på Cypren i strid med international ret og EU-reglerne; et klart grundlag at reagere ud fra. Det var et fælleseuropæisk anliggende, som man selvfølgelig skulle stå sammen om over for Tyrkiet.

Til Søren Søndergaard, der gerne ville have forklaret formuleringen om, at håndteringen af situationen skulle være proportional, sagde ministeren, at der ikke var tvivl om, at militær indgreb i Syrien ikke var at vise tilbageholdenhed og på den måde svække kampen mod ISIL. Det var vigtigt at sende det klare signal til Tyrkiet. Da det forlød, at USA ville trække 50-100 tropper ud af den såkaldte sikkerhedszone op mod den tyrkiske grænse i det nordøstlige Syrien, advarede man Tyrkiet imod at gå ind. Regeringen havde signaleret, at Danmark havde planer om at sende et kirurghold til det nordøstlige Syrien, fordi det er vigtigt, at den internationale koalition mod ISIL fastholder sin kamp.

Målet for EU's tilgang måtte være at finde de redskaber frem, der får Tyrkiet til at stoppe dit angreb. Han ville ikke udelukke muligheder, og en måde, hvorpå man kunne påvirke situationen, var at skærpe den restriktive våbeneksport. Det ville blive taget op på det kommende

rådsmøde. Det var nødvendigt at mobilisere et samlet pres igennem EU og NATO. Den internationale koalition i kampen mod ISIL burde også snart mødes for at finde frem til løsninger.

Til Ulla Tørnæs sagde ministeren, at regeringen netop havde bevilliget yderligere 50 mio. kr. til minerydninger og til basal civil infrastruktur i det nordøstlige Syrien. Man så også på behov for humanitære indsatser. Det var korrekt, at man arbejdede på en model for en international domstol til prøvelse af dem, der havde tilsluttet sig islamisk stat. Man fulgte nøje situationen i tilbageholdelseslejrene. Der var dog mange svære spørgsmål, der skulle afklares blandt EU-landene og i øvrige ligesindede.

Jens Rohde undrede sig over, hvorfor dialogen om dette emne fandt sted under et åbent punkt på dagsordenen. Han var usikker på, hvilke spørgsmål han kunne stille.

Formanden foreslog at lukke mødet.

Udenrigsministeren mente ikke, at det var nødvendigt.

Jens Rohde var meget kritisk over for EU's flygtningeaftale med Tyrkiet. Den gav Erdogan en overhånd i flere sammenhænge og medførte her slags gidselsituation. Erdogan havde netop i sin tale dagen før sagt, at hvis EU kaldte indtoget i Syrien en invasion, ville han sende de 4 millioner flygtninge ind i EU. Hvilke forholdsregler mente regeringen, at man skulle tage? Og havde man en fornemmelse af, om Erdogan ville gøre alvor af sin trussel? Det var noget absurd at tænke på, at de læger og sygeplejersker, som regeringen havde besluttet at sende til Syrien, skulle lappe sammen på mennesker, der blev skudt og såret af en NATO-allieret. Gav det anledning til overvejelser i regeringen om fundamentet for den beslutning, man havde truffet i Folketinget, stadig holdt?

Søren Søndergaard ville opklare en misforståelse: Han havde ikke spurgt om, hvorvidt PKK eller andre grupper havde gennemført aktioner i Tyrkiet, men om, hvorvidt der var dokumenterede angreb fra SDF i Syrien ind over grænsen til Tyrkiet – altså den grænse, der var hermetisk bevogtet af amerikanerne. Så man på, hvad Putins reaktion var, da et russisk fly var blevet skudt ned, kunne man blive inspireret til at forstå, hvilke sprog man skal tale med Erdogan. At indføre konkrete sanktioner – som russerne gjorde ved at stoppe for fødevareeksporten – skaber resultater. Han ville i øvrigt gerne vide, om EU støttede Syriens frie hær, SFA.

Udenrigsministeren svarede Jens Rohde, at der p.t. ikke var overvejelser om at justere på Danmarks bidrag til EU-Tyrkiet-faciliteten. Midlerne gik direkte til organisationer, der støttede flygtninge i Tyrkiet. Det burde vel ikke være flygtningene, der betalte prisen for Tyrkiets ageren. Man kunne sige, at Tyrkiet havde gjort en stor indsats med at huse 4 millioner syriske flygtninge og asylansøgere, men det ændrede ikke på, at Tyrkiets ageren i det nordøstlige Syrien var alvorligt bekymrende og skulle standses.

Det var for tidligt at spå om betydningen af det kirurgbidrag, der var planlagt til foråret 2020. Det kom an på omfanget af de tyrkiske militæroperationer og på USA's ageren. Man forstod dog nu, at USA agtede at opretholde sit militære engagement i Syrien, og i så fald var der stadig brug for det danske kirurgbidrag.

Til Søren Søndergaard sagde ministeren, at nej, EU støttede ikke SFA. På det kommende rådsmøde skulle man tale om virkemidler, der reelt kunne påvirke Erdogans beslutninger, så man fik stoppet den militære indgriben. Så længe USA var fastholdt i Syrien, var der større chance for, at koalitionen kunne overvinde ISIL og bane vejen for en politisk omstilling og fredelig udvikling. USA og Tyrkiet havde håndteret spørgsmålet bilateralt, og man måtte håbe, at USA medvirkede til at skabe pres på Erdogan.

Jens Rohde var irriteret over, at hans spørgsmål blev fordrejet. Han havde ikke spurgt om, hvorvidt Danmark havde overvejet at trække sit bidrag til aftalen med Tyrkiet. Han havde forklaret, at han var kritisk over for aftalen. Hvilke overvejelser gjorde regeringen sig om aftalen og om at håndtere Erdogans trussel? Han kunne ikke drømme om at argumentere for at lade situationen gå ud over flygtningene – tværtimod.

Ulla Tørnæs henviste til ministerens udsagn om, at de syriske flygtninge i Tyrkiet ikke skulle straffes. Det forholdt sig sådan, at Tyrkietfaciliteten bidrog væsentligt til den økonomiske vækst i landet: Syriske flygtninge bruger de penge, der overføres fra faciliteten til dem, i landet, og der går midler til uddannelse og sundhedsområdet, som også tyrkiske borgere har adgang til.

Udenrigsministeren beklagede over for Jens Rohde. Det var klart, at man skulle have et beredskab klart, hvis det endte med, at 4 millioner flygtninge og asylansøgere ville blive sendt mod EU. Problemet skulle belyses meget grundigt, så man kunne lægge sig fast på handlinger. Rapporter måtte vise, hvor mange civile der blev ramt af angrebene.

Det kunne skabe nye flygtningestrømme, og man skulle undgå en situation som i 2015, hvor der ikke var kørt noget beredskab i stilling.

Til Ulla Tørnæs sagde ministeren, at det var klart, at når man bidrager økonomisk til flygtninge i et andet land, gavner deres forbrug landets økonomi – men hvad var alternativet? Man var nødt til at hjælpe de mennesker, der ikke kunne vende hjem til Syrien, hvor der nu var endnu mere utrygt.

NOT **Søren Søndergaard** gentog sit spørgsmål om, hvorvidt ministeren havde oplysninger – bekræftet af amerikanerne – om, at SDF havde angrebet ind over grænsen til Tyrkiet. Hvis ministeren ikke kunne svare, måtte han udbede sig et skriftligt svar.

Udenrigsministeren kunne ikke svare på spørgsmålet.

4. Situationen i det østlige middelhavsområde

– *Politisk drøftelse*

Rådsmøde 3720 – bilag 2 (supplerende samlenotat side 4)

Udenrigsministeren: Afslutningsvis vil jeg kort nævne situationen i det østlige middelhavsområde. Situationen i Cyperns eksklusive økonomiske zone er bekymrende. Vi støtter op om den fælles EU-linje, og konklusionerne fra Udenrigsrådet den 15. juli, hvor et samlet EU tog en række skridt mod Tyrkiet som konsekvens af, at Tyrkiets fortsætter boreaktiviteter. Det drejer sig bl.a. om, at Rådet støtter Kommissionens forslag om at reducere førtiltrædelsesstøtten til Tyrkiet i 2020. EU-sanktioner kan også komme på tale, hvis Tyrkiet fortsætter deres aktiviteter.

Sanktioner er aldrig en løsning i sig selv, men kan være et nødvendigt skridt henset til udviklingen. Tyrkiet må og skal respektere Cyperns suveræne rettigheder i overensstemmelse med EU- og international lov. Der træffes ikke beslutning om sanktioner på mandag, men der kan komme opbakning til, at EU-kredsen nu ser på konkrete optioner. Det er centralt for regeringen, at der er EU-enighed om den videre håndtering. Endelig bør eventuelle sanktionstiltag ses i sammenhæng med den bredere EU-Tyrkiet-dagsorden, herunder migration.

5. Eventuelt

Ministeren havde ingen bemærkninger til dette punkt.

6. Siden sidst

Ministeren havde ingen bemærkninger til dette punkt.